

Alþingi
Erindi nr. P 131/848
komudagur 24. 2. 2005

Nefndarsvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík.

Kópavogur 22. febrúar 2004

Efni: Umsögn vegna frumvarps til vatnalaga.

Með erindi dagsettu 10. febrúar síðastliðinn óskaði iðnaðarnefnd Alþingis eftir umsögn Kópavogsbæjar vegna frumvarps til vatnalaga sem nú er til afgreiðslu hjá þinginu.

Frumvarp þetta er samið að tilhlutan iðnaðarráðherra og er því ætlað að leysa af hólmi vatnalög, nr. 15/1923, með síðari breytingum. Endurskoðun vatnalaga hófst árið 2001 og var markmiðið skv. frumvarpinu að *“samræma ákvæði vatnalaga annarri löggjöf sem sett hefur verið á þeim tíma sem liðinn er frá gildistöku laganna”*.

Í ljós hefur komið hinsvegar að hið nýja frumvarp gengur lengra og felur í sér að felld verði úr gildi mikilvæg ákvæði gildandi vatnalaga, er varða réttindi og hagsmuni sveitarfélaga. Réttindi sveitarfélaganna verða í fyrsta lagi takmörkuð hvað varðar aðgang að landi og landsafnotum til nýtingu vatnsréttinda og í öðru lagi er aukið við skyldur sveitarfélaganna hvað varðar fráveitu. Verður nánar vikið að slíkum breytingum hér að neðan.

i. Athugasemdir við afnám ákvæða 26. gr. og 2. mgr. 32. gr. vatnalaga nr. 15/1923.

Réttur manna til aðgangs að vatni hefur ávallt verið talinn mjög ríkur. Landeigendum hefur af þessum sökum verið settar veigamiklar takmarkanir á eignarrétti af tilliti til vatnsþarfa annarra. Þess vegna eru í vatnalögum nr. 15/1923 margvísleg ákvæði til tryggingar því að einn landeigandi spilli ekki vatnsnotkun annarra.

Í vatnalögunum nr. 15/1923 er að finna ákvæði er heimila eignarnám á landi annara vegna vatnsþarfa almennings. Í lögunum er gerður munur á eignarnámi vatnsréttinda annars vegar og hins vegar landi eða landsafnotum til þess að geta nýtt sér vatnsréttindi. Með hinu síðara er átt við að samhliða eignarnámi vatnsréttinda er í lögunum víða veitt heimild til eignarnáms, sem fólgið er í rétti eignarnema til að hagnýta sér land annarra manna með mannvirkjagerð, sem nauðsynleg er vegna vatnsnotanna.

Í 26. gr. vatnalaga nr. 15/1923 segir að:

“Skylt er manni að láta af hendi land sitt og landsafnot hvar sem er og hvenær sem er í þarfir vatnsveitu kaupstaðar, þar með talið grjóttak, malartekja og rista, svo og mannvirki, og að þola þær eignarkvaðir, óhagræði og takmörkun á afnotarétti, sem vatnsveitan kann að hafa í för með sér, enda komi fullar bætur fyrir eftir mati, nema samkomulag verði.”

Í 2. mgr. 32. gr. laganna kemur fram að:

“Ef lögnáms þarf samkvæmt 25., 26. eða 27. gr. laganna getur ráðherra veitt leyfi til þess. Fer þá um mat og endurgjald sem í þeim greinum segir.”

Í bókinni Eignarréttur I og II, eftir Gauk Jörundssonar, er fjallað um rétt til eignarnáms samkvæmt 26. gr. vatnalaga. Í umfjöllun Gauks er ákvæðið túlkað rúmt en þar segir m. a. um 26. gr. að: "Mjög margháttaðar skerðingar falla undir 26. gr, sem auðsætt er af samanburði við 2. mgr. 32. gr., að ber að telja til eignarnáms"

Af þessu leiðir að það er ótvíræð skylda manna að láta af hendi land sitt hvar sem er og hvenær sem er í þarfir vatnsveitu sveitarfélaga. Ef samkomulag næst ekki um afsal lands í þágu vatnsveitu sveitarfélaga, tryggja lögin skilyrðislausan rétt til eignarnáms á slíku landi eða landsafnotum, til slíkra þarfa.

Sambærilegt ákvæði og í vatnalögum er að finna í 34. gr. orkulaga nr. 58/1967, vegna lagningu hitaveitu. Þar kemur fram að:

“jarðeigendur, sem eiga land, þar sem leiðslur hitaveitu sveitarfélags verða lagðar, svo og lóðareigendur og lóðarleigjendur í hlutadeigandi umdæmi eru skyldir til að láta af hendi land, landsafnot og mannvirki, sem þarf til þess að veita megi vatninu um veitusvæðið. Þeim er einnig skylt að þola grjóttak, malartekju og aðra jarðefnatöku, svo og eignarkvaðir, óhagræði og takmörkun á afnotarétti, sem bygging og rekstur hitaveitunnar kann að hafa í för með sér. Fullar bætur komi fyrir eftir mati, ef samkomulag næst ekki.”

Með þessu ákvæði er sveitarfélögum tryggður sami réttur vegna þarfa hitaveitu líkt og vatnalögin tryggja vegna þarfa vatnsveitu. Eðlilegt er að lagt er að jöfnu þörf vatnsveitu og hitaveitu til lands og landsafnota og réttarstaða sveitarfélaganna sé ekki mismunandi eftir því hvort verið sé að veita köldu eða heitu vatni.

Hið nýja frumvarp hinsvegar kveður ekki á um jafn ótvíræðan og takmarkalausán rétt sveitarfélaga til hagnýtingar lands til afnota fyrir vatnsveitu sveitarfélags. Ákvæði 26. gr. og 2. mgr. 32. gr. vatnalaga nr. 15/1923 hafa verið afnumin og þess í stað er að finna í 3. mgr. 15. gr. frumvarps til vatnalaga nýtt ákvæði þar sem fram kemur að:

“Sveitarfélag skal hafa forgangsrétt til töku vatns til vatnsveitu innan sveitarfélags á eftir heimilis- og búspörfum fasteignareigenda. Um vatnsveitur sveitarfélaga fer samkvæmt lögum um vatnsveitur sveitarfélaga.”

Gerðar eru athugasemdir við að umrædd ákvæði vatnalaga verði afnumin. Önnur ákvæði laga tryggja sveitarfélögunum ekki jafn ótvíræðan og takmarkalausán rétt og umrædd ákvæði vatnalaga gera. Eðlilegt er að sveitarfélögin njóti sömu réttarstöðu og áður og þeim verði tryggður ótvíræður aðgangur bæði að vatni og að landi til þess að geta tryggt sér slík vatnsafnot. Hugsanlega hefur verið um yfirsjón að ræða við gerð frumvarpsins, því ef hið nýja frumvarp, verður samþykkt að óbreyttu, er réttarstaða sveitarfélaganna ekki hin sama eftir því hvort verið sé að veita köldu eða heitu vatni, sbr. 34. gr. orkulaga.

Líkt og áður er getið er það markmið frumvarps til vatnalaga að samræma ákvæði núverandi laga annarri löggjöf sem sett hefur verið frá gildistöku þeirra en ekki fella úr

gildi eða takmarka rétt sveitarfélaga. Þörf er á framangreindum ákvæðum og reyndi síðast á þau þann 2. desember 2004 þar sem óskað var eftir heimild ráðherra fyrir eignarnámi á landi og landsafnotum á grundvelli 2. mgr. 32. gr. og 26. gr. laga nr. 15/1923.

ii. athugasemdir við ákvæði 43. gr. frumvarps til vatnalaga.

Með ákvæðum 43. gr. frumvarps til vatnalaga eru gerðar breytingar á annarri löggjöf samhliða breytingum á vatnalögum. Með 43. greininni eru ákvæði X. kafla vatnalaga varðandi holræsi felld úr gildi og þau færð undir 25. gr. laga um hollustuhætti og mengunarvarnir nr. 7/1998.

Í 43. gr. frumvarps til vatnalaga er aukið við skyldur sveitarfélaganna um lagningu fráveitu. Í 43. gr. er kveðið á um að við 8. gr. laga nr. 7/1998 bætist ný grein 8. gr. a. sem er svohljóðandi:

“Sveitarfélög sjá um að leggja fráveitur eftir því sem þörf er á, þ.e. leiðslukerfi og búnað til meðhöndlunar á skólpi.”

Í umsögn um framangreint ákvæði segir í frumvarpinu að:

“Talið er æskilegt að kveða í heim lögum á um skyldu sveitarfélaga til þess að leggja fráveitu, en það er leiðslukerfi fyrir skólpi, þ.m.t. safnræsi og búnaður til meðhöndlunar og hreinsunar skólps, m.a. að setja niður rotþrær og siturlagnir eða önnur hreinsivirki, enn fremur um heimildir sveitarfélaga til þess að leggja gjald á fasteignir til þess að standa straum af kostnaði við að leggja fráveitur”.

Framangreint ákvæði frumvarpsins kveður á með skýrum hætti að það sé skylda sveitarfélaga að annast fráveitu þar sem þess er þörf. Hér er aukið við skyldur sveitarfélaganna frá því sem áður var, en í 86. gr. vatnalaga nr. 15/1923 segir að:

“Heimilt er bæjarstjórn að leggja holræsi til þess að taka við skólpi og afrennsli í kaupstaðnum.”

Samkvæmt ákvæðinu er sveitarfélögunum það í sjálfsval sett að ákveða hvernig framkvæmdir við fráveitu skuli hagað. Í Kópavogi hefur sveitarfélagið aðeins annast fráveitu á skipulögðum íbúðarsvæðum. Á öðrum svæðum utan skipulagðrar íbúðarbyggðar, t.d. á frístunda- eða sumarhúsasvæðum, hafa einkaaðilar annast gerð fráveitu. Slík fráveita er í mjög mismunandi ástandi og er í sumum tilfellum ónothæf.

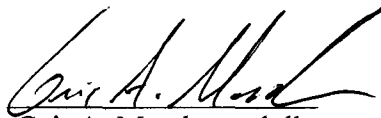
Samkvæmt ákvæðum frumvarpsins fellur skylda á sveitarfélögin til þess að annast gerð fráveitu þar sem þess er þörf. Án fyrirvara felur sú skylda í sér að sveitarfélagi ber skylda til þess að annast fráveitu á svæðum, t.d. frístunda- eða sumarhúsasvæðum, þar sem ekki er heimilud heilsársbúseta eða fyrirhuguð íbúðarbyggð samkvæmt skipulagi.

Í Kópavogi eru þónokkur frístunda og sumarhúsasvæði sem enn hafa ekki verið skipulögð. Við Vatnsenda hefur í áratugi verið sumarhúsabyggð en hluti hennar hefur nú fallið undir skipulagða íbúðarbyggð. Á næstu árum er stefnt að skipulagningu fleiri íbúða á umræddu svæði, þar sem enn standa sumar- og frístundahús.

Fyrirvaralaus skylda sveitarfélaganna til fráveitugerðar utan skipulagðrar íbúðabyggðar myndi fela í sér að sveitarfélögin þyrftu að yfirtaka eldri kerfi á slíkum svæðum. Í sumum tilfellum væri hægt að endurnýja eldri fráveitu en í öðrum tilfellum þyrfti að eyða þeim og endurnýja. Í ljósi þess að enn er óráðið hvort frístunda eða sumarhúsasvæði muni haldast samkvæmt skipulagi er óeðlilegt að leggja þá skyldu á herðar sveitarfélagi að leggja fráveitu á slíkum svæðum, fyrr en endanlegt skipulag liggur fyrir.

Með vísan til þessa verður að gera athugasemdir við fyrirvaralausa skyldu sveitarfélaganna til fráveitugerðar. Lagt er til að slík skylda eigi aðeins við um skipulögð íbúðarsvæði.

Virðingarfyllt
f.h. Kópavogsbæjar

Geir A. Marelsson, hdl.